

KAKO RODITELJI ODGAJAJU DJEČAKE I DJEVOJČICE

prevela i uredila: Katica Kuljašević, stručni suradnik - pedagog - mentor, Dječji vrtić "Vrbik" - Zagreb

On bučno livadom prevozi kamion. Ona se igra svojim setom za čaj.

Jesu li spolne razlike odraz samo biologije?

(Adam Bryant i Erika Check u: *Kaplan's Newsweek*, special issue, 2001., str. 64/65)

Bilo bi pošteno reći da je John Colapinto, znatno pažljivije od drugih očeva, promatrao svojega malog sina kako se igra igračkama. Uostalom, Colapinto je istraživao i napisao knjigu koja je 1998. godine, nekoliko mjeseci prije rođenja njegova sina, postala bestsellerom.

"Kakav je po prirodi stvoren: Dječak koji je odgajan kao djevojčica", knjiga je o Bruceu Reimeru koji je

izgubio svoj penis kao posljedicu loše obavljenog obrednog obrezivanja 1966. god. i kojega su roditelji po savjetu istraživača seksologa odgajali kao djevojčicu. Kako je Bruce rastao, spoznavao je da nešto nije kako valja s njegovim životom u liku i ulozu Brende pa je naposljetku tražio povrat svog muškog identiteta.

Reimerova je priča više puta citirana u debatama: *priroda nasuprot odgoju* kao pokazatelj da su ljudi oblikovani više svojom biologijom nego svojim okruženjem.

Razumljivo je stoga da je Colapinto bio znatiželjan u pogledu najranijih ekspresija dječastva svojega sina.

Dječaci se igraju prijevoznim sredstvima.

On i njegova žena Donna davali su svojoj bebi igračke širokog asortimana, koji je uključivao meke stvari za milovanje, jednako kao i automobile i avione. Colapinto se trudio da ni na koji način ne pretjera, doduše znajući da roditelji, rođaci i prijatelji uvijek odašilju djeci istančane signale. Ali, gle čuda, prva riječ koju je Johny izgovorio bila je "auto". Bila mu je dana lutka policajka, no on je posebnu znatiželju pokazao prema pištolju koji se nalazio na njegovu boku.

I u prvo vrijeme bio je sposoban uzeti igračku i igrati se s njom sam za sebe. On izabire avion i proizvodi snažnu buku kad okreće avion izvedeći figure u zraku. U Colapintovim očima njegov je sin potvrdio ono što je i sam uočio u vrijeme istraživanja koje je provodio za svoju knjigu - **velik dio onoga što uzrokuje da se dječaci i djevojčice ponašaju na način kako se ponašaju, međusobno je čvrsto povezano.** Colapinto kaže: "Jasno, to je realnost."

Mnogi bi se roditelji mogli složiti: većina malih dječaka igra se i djeluje potpuno drukčije od malih djevojčica i to čine od svoje najranije dobi. To se roditeljima čini tako prirodnim da zaključuju **da spolne razlike odražavaju nešto prirodno i biološko, radije nego da te utjecaje pripisuju kulturalnom okruženju.**

Freud je dugo potkrjepljivao pojam da je **biologija sudbina**, a onda je (u 1960-im i 1970-im) javno mišljene okrenuto u potpuno suprotnom smjeru. Mnogi su akademici, uključujući i Johna Moneya, glasovitog istraživača spolova koji je savjetovao roditelje Brucea Reimera - počeli vjerovati **da odgoj ima nadmoć i da spolni identitet osobe nije određen rođenjem.**

Iako se ti dani mogu činiti kao i oni kada je Zeitgeist (u vrijeme Freuda, nap. ur.) pokrenuo klatno unatrag na stranu prirode - mapiranje ljudskog genoma, na primjer, donosi gotovo dnevne proglose o tome kako DNA uvjetuje putanju naših života - u stvari, znanstvenici se općenito slažu da je specifično spolno ponašanje složena mješavina dvoga, i prirode i odgoja.

Bogat i rastući korpus istraživanja pokazuje **da postoji određena razlika u ponašanju između vrlo malih dječaka i djevojčica, ali one su relativno male, pojedinačno u svijetu širokih varijacija ponašanja unutar svakoga spola.** Prema tome, mnogi eksperti dječjeg razvoja kažu **da roditelji mogu osigurati svojoj djeci niz iskustava pored onih koja su spolni stereotipi.**

Mnoge od ponašajnih razlika između dječaka i djevojčica tek su percepcija promatrača.

Odrasli opisuju novorođene dječake i djevojčice vrlo različito, u skladu s referentnom studijom iz 1974. god., koja je pokazala da su roditelji, osobito očevi, općenito opisivali novorođene djevojčice kao nežnije, finijih crta lica, manje, slabije i osjetljivije od dječaka (slijedi studija iz 1995. god., također vidljivo utemeljena na spolno-stereotipnim percepcijama).

Kad djeca postanu starija, roditelji, osobito očevi, pojačavaju spolne uloge ohrabriranjem aktivnosti i igrom igračkama koje su spolno tipizirane. Roditelji govore više svojim malim kćerima, daju im manje samostalnosti i ohrabruju ih da pomažu drugima, dok dječake od rane dobi ohrabruju da pokazuju samo određene tipove emocija, ali ne i one druge, poput straha, na primjer.

U poznatim "Baby X" studijama iz 1970-ih i 1980-ih istraživači su predstavili roditeljima malu djecu koja su bila "prerušena" - beba dječak u roza odjeću, na primjer. Znanstvenici su promatrali kako su odrasli tretirali bebe. Kada su mislili da je beba djevojčica, oni su donosili "njezine" lutke; pretpostavljenim

Mnoge od ponašajnih razlika između dječaka i djevojčica tek su percepcija promatrača.

dječacima donosili su "njegov" kamion. "To se pretvara u pravo prorokovanje, zato

jer odrasli tretiraju djecu tako različito, čak i onda kada nisu svjesni toga", kaže Phyllis Katz s Instituta za istraživanje socijalnih problema (Bolder, Colorado). "Teško je to razmrsiti, dio toga objektivno postoji u odraslih koji socijaliziraju djecu." Istraživači su, i opet, pronašli razlike. Michael Lewis,

profesor pedijatrije i psihijatrije na Medicinskoj školi Robert Wood Johnson, vjeruje da oboje, i priroda i odgoj, igraju uloge u djetetovu razvoju. No, on bilježi da je jedna studija pokazala da, kada je prepreka smještena između jednogodišnjaka i nečega što oni žele, mali su dječaci skloni pokušati srušiti prepreku, dok su djevojčice više sklonije tražiti pomoć od svojih majki. "Nisam želio reći: dječaci su aktivni i djevojčice su pasivne", govori Lewis.

"Djevojčice su više aktivne u osjećaju socijalnoga, a dječaci su više aktivni na polju osjećaja autonomije." I premda se biološki razlozi mogu pripisati nekima od tih spolnih razlika, vrlo je teško razriješiti učinke prirode od učinaka odgoja. Oboje je, vjerojatno, uključeno. Mi znamo da je različito ponašanje prema djeci posljedica djetetova spola."

Razlike u ponašanju također tendiraju da se preuveličaju kad se djeca istog spola igraju zajedno u nestrukturiranim okruženjima. "Dječaci, na primjer, često pokreću visoko energizirane aktivnosti i pokazuju veće odsustvo popustljivosti nego djevojčice", kaže Jeanne Brooks-Gunn s nastavničkog koledža Columbia University.

Eksperti sugeriraju da roditelji trebaju biti oprezni da ne gumu svoju djecu prejako u spolno tipizirano ponašanje.

"Pružanje mogućnosti djeci da sudjeluju u svim dječjim aktivnostima je put kojim ćeš potaknuti djecu da imaju slobodu izabrati u čemu su dobra i što žele učiniti", kaže Claire Etaugh, jedna od direktorica Bradleyeva sveučilišnog centra za studij ranog djetinjstva.

Televizija igra veliku ulogu u prenaplašavanju stereotipa spolnih ponašanja (trebaju li roditelji neki razlog da ograniče gledanje televizije, ovaj je svakako pravi). Roditeljima je lako promišljati kako oni dotiču pitanje spola, ali Gary Levy, direktor dječjeg razvojnog centra pri Sveučilištu u Wyomingu, kaže da bi roditelji trebali slijediti svoje instinkte.

"Realnost je samo postojanje potpore onome što tvoje dijete radi", kaže on, *"čak ako se tvoja mala djevojčica želi igrati kockama ili tvoj sin voli čajni set."*

Drugim riječima, odgajaj prirodu svoga djeteta!"

Djevojčice se igraju lutkama.